

INVESTMENTS IN RECREATIONAL AND SPORTS INFRASTRUCTURE AS A BASIS FOR THE DEVELOPMENT OF SPORTS TOURISM ON THE EXAMPLE OF SPA MUNICIPALITIES

ANDRZEJ HADZIK^{1a, 2}, MAŁGORZATA GRABARA^{1b}

¹ *The J. Kukuczka Academy of Physical Education in Katowice, Faculty of Sport and Tourism Management, Department of Tourism Economy^a, Department of Kinesiopsychoprophylaxis and Promotion of Health^b*

² *WSB Schools of Banking in Chorzów, Department of Tourism and Recreation*

Mailing address: Andrzej Hadzik, The J. Kukuczka Academy of Physical Education, Department of Tourism Economy, 72a Mikołowska Street, 40-065 Katowice, tel.: +48 32 2075169, fax: +48 32 2075270, e-mail: andrzej_hadzik@wp.pl

Abstract

Introduction. Among the basic conditions for the development of tourism in spa municipalities, investments in different infrastructure, including recreational and sports facilities should be distinguished. The aim of this work was to show the scope and the financing of sports and recreational investments in selected spa municipalities in Poland. **Material and methods.** The article uses the diagnostic survey method. The surveys were carried out in June 2012 among the representatives of the selected spa municipalities with the use of a specially prepared questionnaire. **Results.** The municipalities covered in this research declared carrying out investments in recreational and sports infrastructure, most often in football pitches. During the survey the highest number of investments of this type were conducted in Kołobrzeg. Among other recreational and sports projects, one of the most popular was investing in cycling routes. The research on the sources of financing of investments in recreational and sports infrastructure shows that almost all municipalities declared using funds from their own income. Furthermore, most of the analyzed municipalities used resources from the European Union. Other sources of financing were not that popular. **Conclusion.** In the time of apparent competitiveness and globalization of the spa market, recreational and sports facilities are very important. The authors believe that sports tourism can be one of the forms of health tourism in spas. The conducted research of spa municipalities has proved that:

- major recreational and sports investments covered sports fields, mainly football pitches and cycling routes,
- the primary sources of financing in the analyzed municipalities turned out to be their own income and resources from the EU.

Key words: recreational and sports infrastructure, sports tourism, spa municipalities

Introduction

Among the basic conditions of tourism development, investments in varied infrastructure should be distinguished, which as a certain economic good can provide tourism services [1]. Investments that are expenses aimed at attracting visitors influence the attractiveness of the widely understood tourist product. In addition, investments determine the production or, in the case of tourism, its types and forms.

In this study, the recreational and sports investments in spa municipalities were analyzed – they are particularly important for the development of the active form of sports tourism. The most important creators of this type of investments are spa municipalities. Besides private entities and the others, they are active participants in the process of creating tourist product in spa areas. This justification of the research subject was the basis for determining the aim of the work, which is to show the scope and the financing of recreational and sports investments in selected spa municipalities in Poland. In this work the following research questions were asked:

1. What is the generic scope of investments in recreational

and sports infrastructure in the surveyed spa municipalities?

2. What sources of recreational and sports investments financing do the analyzed municipalities use?

Material and methods

In this work the diagnostic survey method was used. The surveys were carried out in June 2012 among the representatives of the selected spa municipalities. The questionnaire consisted of five questions, mostly closed-open. For the purposes of the article the representatives of the municipality had to specify recreational and sports equipment as well as facilities built in the recent years, including the sources of their financing.

The study covered one municipality with the so-called potential spa status and 13 other spa municipalities, namely:

- mountain: Krynica-Zdrój, Szklarska Poręba (tourist town belonging to the so-called potential spa municipalities);
- mountain foot: Cieplice-Zdrój, Ustroń, Polańczyk (Solina municipality), Świeradów-Zdrój, Rymanów;

- lowland: Kołobrzeg, Augustów, Solec-Zdrój, Busko-Zdrój, Inowrocław, Ustka, Polczyn-Zdrój.

projects¹, investments in a variety of sports and recreational infrastructure in the years 2007-2012 (tab. 1).

Results

All researched municipalities declared, apart from various

Among the recreational and sports infrastructure, most municipalities declared investments in various sports fields, especially in football pitches (11 of the 14 surveyed municipalities). In the researched period of time, most investments of this type were carried out in Kołobrzeg – a spa town with the highest num-

Table 1. Investments in sports and recreational infrastructure in the Polish spa municipalities

The type of sports and recreational infrastructure	Mountain municipalities		Mountain foot municipalities					Lowland municipalities						
	Krynica-Zdrój	Szklarska Poręba	Cieplice-Zdrój (Municipality of Jelenia Góra)	Ustroń	Polańczyk (Municipality of Solina)	Świeradów-Zdrój	Rymanów	Kołobrzeg	Augustów	Solec-Zdrój	Busko-Zdrój	Inowrocław	Ustka	Polczyn-Zdrój
Football pitch	X	-	X	X	X	X	-	X	-	X	X	X	X	X
How many?	1	-	1	-	-	1	-	7	-	-	3	-	1	5
Volleyball court	X	-	X	-	-	-	-	X	-	-	X	-	X	X
How many?	1	-	1	-	-	-	-	3	-	-	2	-	1	1
Basketball court	X	-	X	-	-	-	-	X	-	-	X	-	X	X
How many?	1	-	1	-	-	-	-	7	-	-	1	-	1	1
Track and field stadium	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
How many?	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Multifunctional sports and entertainment hall	-	-	X	-	-	-	-	X	-	-	-	-	-	X
How many?	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Sports hall	-	-	X	X	X	-	X	-	X	-	-	-	-	X
How many?	-	-	1	1	-	-	2	-	3	-	-	-	-	1
Water park	-	-	-	-	-	-	-	X	-	-	-	X	-	-
How many?	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
Tennis court	-	-	X	-	X	-	X	X	-	-	X	-	-	-
How many?	-	-	1	-	1	-	2	1	-	-	1	-	-	-
Swimming pool	-	-	X	-	-	-	-	X	-	-	X	-	-	X
How many?	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1
Ski lift	-	-	-	X	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-
How many kilometres?	-	-	-	-	0.5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ski route	-	X	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
How many kilometres?	-	15	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hiking trail	-	-	X	X	X	-	-	-	X	-	1	-	-	X
How many kilometres?	-	-	-	10.5	100	-	-	-	4	-	-	-	-	1
Cycling route	X	X	X	-	X	-	X	X	X	-	-	X	-	X
How many kilometres?	26	20	-	-	218	-	35	4	200	-	-	280	-	-
Bowling alley	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
How many?	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fitness room	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
How many?	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Other facilities and sports and recreational equipment	-	-	-	-	-	-	-	-	X	-	-	-	-	-
What?	-	-	-	-	-	-	-	-	pier	-	-	-	-	-

Description:
 X – completed investment in the particular type of sports and recreational infrastructure;
 - - investment not completed;
 . - no data in the survey.
 Source: own study.

¹ In addition to the investments in the construction and modernization of sports and recreational equipment and facilities, a part of the surveyed municipalities declared investments in the construction and modernization of service and economic infrastructure, construction and modernization of roads, promotion of municipalities, improving the aesthetics of the municipality, construction and upgrading of car parks, construction and upgrading of parks and green areas, protection of tourist values, social infrastructure, technical infrastructure and so-called non-road, and other investments.

ber of visitors and tourists among all spas in Poland.

Among other recreational and sports projects, investing in cycling routes proved to be popular, which is a response to the growing popularity of cycling in Poland [2]. In total, the municipalities have declared that their investments involved nearly 800 km of cycling routes. Among the surveyed municipalities, the biggest investments in this area were made in: Polańczyk, Augustów and Inowrocław. Almost 1/3 of the analyzed municipalities declared investing in hiking trails, which is also a very popular form of recreational physical activity in Poland. In the years 2007-2012 the highest number of kilometres of hiking tracks in the surveyed areas were built in Polańczyk – a spa from Podkarpacie region.

One of the most important investments for the competitiveness of tourism products are swimming pools and water parks. Such recreational and sports investments during the researched period were carried out in 1/3 of the surveyed spa municipalities. This does not mean, however, that in other municipalities there is no such infrastructure. It allows providing recreational and therapeutic services in water, which are attractive to visitors (e.g. hydrotherapy). In some municipalities this type of investments is financed by private sector, for example hotels.

In the years 2007-2012, the investment projects of the surveyed spa municipalities covering recreational and sports infrastructure were financed from various sources (tab. 2).

When analysing the sources of financing of investments in recreational and sports infrastructure, it turned out that almost

all researched municipalities, with the exception of Krynica, used funds from their own income. In addition, most of the analyzed municipalities (9 out of 14) financed their investments from the European Union funds.

Other sources of financing were not that popular. These included: donations (1/3 of the municipalities) and loans (Krynica, Świeradów, Kołobrzeg). None of the municipalities declared such financing sources as: promissory notes, leasing, mixed financing for realizations of joint projects of municipalities, mixed financing for realization of projects under the public-private partnership. The last of the above possible sources of financing are particularly important.

Discussion

Today, the spa municipalities are places of providing not only forms of health tourism based on the typically therapeutic elements, but also recreational and sports ones. Among the latter there is recreational and sports equipment belonging to the major components of tourism development, especially the sports tourism which become more and more important [3] and can be successfully implemented in spa areas [4].

Despite the fact that sports tourism is recognized in the world literature as one of the most dynamically developing kinds of tourism [5], there is not full compliance on the understanding of the scope of this kind of travelling. In the literature, some attempts to define sports tourism combine the

Table 2. Sources of investments in recreational and sports infrastructure in the surveyed spa municipalities

Sources of financing	Mountain municipalities		Mountain foot municipalities					Lowland municipalities						
	Krynica-Zdrój	Szklarska Poręba	Cieplice-Zdrój (Municipality of Jelenia Góra)	Ustroń	Polańczyk (Municipality of Solina)	Świeradów-Zdrój	Rymanów	Kołobrzeg	Augustów	Solec-Zdrój	Busko-Zdrój	Inowrocław	Ustka	Połczyn-Zdrój
Own income	-	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Bank loans	X	-	-	-	-	X	-	X	-	-	-	-	-	-
Donations	-	-	X	-	X	X	-	X	-	X	-	-	-	-
Non-repayable funds from UE	X	X	X	X	X	-	X	X	X	-	X	-	-	-
Loans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mixed sources of financing – joint inter-municipal projects	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Municipality bonds	X	-	-	-	-	-	-	-	X	-	-	-	-	-
Grants	-	-	-	-	-	-	-	X	-	-	-	-	-	-
Mixed sources of financing – projects of the public-private partnership	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Promissory notes	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Leasing	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Other sources of financing	-	-	-	-	X	-	-	-	-	-	-	X	-	-
(What?)	-	-	-	-	MST funds	-	-	-	-	-	-	Funds from MST and PZU	-	-

Description:

X – completed investment in the particular type of sports and recreational infrastructure;

-- investment not completed.

Source: own study.

term “sport” and “tourism” leading to the definition of “sport outside the house”, which is defined as “...all forms of active or passive participation in sports, both competitive and amateur, recreational or for commercial purposes, which require travel outside the place of residence and work” [6].

In the context of sports tourism, Kurek includes recreational and sports infrastructure [7] to the additional segment, as part of tourism development, and defines it as “...sports and recreational facilities in the area of the tourist reception, which allow tourists to practice various forms of recreation associated with e.g. skiing, water sports or spending leisure time in the form of fun and entertainment”. Recreational and sports infrastructure, from the point of view of health and sports criteria, can be divided into: purely sports infrastructure for organizing sports events and recreational infrastructure for practising physical activity for health reasons. The work focuses on the analysis of investments in recreational and sports infrastructure in spa municipalities for practicing physical recreation for health, aside from the area of passive forms of sports tourism, that is travelling in order to participate in sports events. Thus for the studies of recreational and sports investments the following infrastructure was distinguished: sports fields for team sports, water parks, tennis courts, swimming pools, ski lifts, ski runs, trails and routes for hiking and biking.

A similar division can be found in literature. For example, Kowalczyk, Derek [3] divide the recreational and sports facilities into: indoor swimming pools, bowling alleys, saunas and outdoor recreational and sports equipment (outdoor swimming pools, sports fields, areas for playing golf, riding, fitness trails, equipment for winter sports and others). The national literature includes the concept of “physical resources for physical culture”, which can be regarded as a synonymous of the term “recreational and sports infrastructure”, into which Ryba [8] includes financial resources, facilities, sports equipment and devices.

Analyzing foreign literature, one of the most important concepts of infrastructure for the development of sports tourism is a proposal of Standeven and De Knop [9], who, under the so-called recreational and sports facilities distinguish: marinas (harbours), golf courses, skating rinks, sports fields, swimming pools, climbing walls, leisure centres, ski lifts, tennis courts, regatta tracks, bowling facilities and others.

Among the above mentioned types of facilities, in the research period the municipalities invested primarily in various sports fields and all kinds of cycling routes. This is partly caused by the demand. Indirectly, it is suggested by the results of representative surveys of GUS (Central Statistical Office), which show that in Poland households mainly own such equipment as: bikes (almost 71% of the respondents) and balls for team games (more than 37% of the respondents) [2]. It should be remembered that cycling is the most popular form of recreational physical activity. 66% of Poles declare practising recreational cycling [2]. According to GUS practising team sports is also popular (recreational football is declared by more than 20% and volleyball by nearly 14% of Poles).

Researches of Polish spas confirm that nowadays, such motivations as “trips to the waters” do not only apply to therapeutic and rehabilitation aims, but also to preventive aim associated with physical recreation which is increasingly important for many travellers [10, 11, 12]. This is important, because the implementation of the preventive aim in spas can be done through the use of different kinds of recreational and sports offer, including forms of physical recreation. However, the proper investments and financing of recreational and sports infrastructure are necessary. Despite a large number of recreational and sports investments in the surveyed spa municipalities, infrastructure deficiencies could be noticed when it comes to recreational swimming pools (only 4 municipalities declared this type of investments) and water parks (2 municipalities). It

should be remembered that this type of investments, including geothermal ones, improve the attractiveness of the spa product, and thus have a positive impact on the competitiveness of spa municipalities. Despite the fact that Poland has areas with geothermal resources, their “deep” localization of over 2 thousand meters below ground level cause that this type of investments are very expensive. Hence, geothermal investments made in recent years (the first thermal spa in Poland in Uniejów, geothermal parks in Bukowina, Białka Tatrzańska and Szaflary) are not still sufficiently noticed in Poland.

The elimination of the above mentioned deficiencies is important in the context of improving the competitiveness of the spa municipalities. It should be remembered that, for example, thermal pools infrastructure can be found in many tourist destinations in the Czech Republic and Slovakia. These places often combine services of thermal pools with an excellent infrastructure for ski tourism and mountain hiking, becoming very serious competitors for the Polish health spas on the market of not only foreign, but also Polish tourists. However, investing in such facilities requires various sources of financing. Researches have shown that spa municipalities use mainly funds from their own income, which makes it difficult for them to finance expensive projects, including the above mentioned geothermal investments. Municipalities declare using the European Union funds, but do not use mixed funding opportunities when implementing joint projects within the framework of inter-municipal and public-private partnerships. This is especially important due to the greater possibility of creating complex tourist product of the area, the creators of which are often not one, but two or more municipalities, and not only the public, but primarily private entities with which municipalities should enter into all sorts of so-called business partnerships.

Conclusions

The authors believe that when it comes to health tourism in spas, the sports tourism can be one of their forms, together with typically medical (therapeutic) tourism. The conducted research of spa municipalities has shown that:

- major recreational and sports investments were sports fields, mainly football pitches and cycling routes,
- the primary sources of financing in the analyzed municipalities turned out to be their own income and resources from the EU.

If national spa municipalities want to get a sustainable competitive advantage over foreign resorts, they should constantly offer newer services, often based on investments in recreational and sports infrastructure innovations. Such innovations allow not only to meet the expectations of today's “difficult” tourists, but also to overcome them, so the visitors could be more satisfied with the offer, allowing the spa municipalities to find their loyal customers.

Literature

1. Panasiuk A. (2011) *Tourism and recreation management and administration*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN. [in Polish]
2. Central Statistical Office. (2013). *Participation of Polish people in sport and physical recreation in 2012*. Warszawa: GUS. [in Polish]
3. Kowalczyk A., Derek M. (2010). *Tourism infrastructure*. Warszawa: PWN. [in Polish]
4. Spivack E. (1998). Health spa development in the USA: A burgeoning component of sport tourism. *Journal of Vacation Marketing* 4(1), 65-77.

5. Bidiscombe R. (2007). *Creating successful strategies in sport tourism*. London: Sport Business Group.
6. Weed M.E., Bull C.J. (2009). *Sports tourism: Participants, policy & providers* (2nd ed.). Oxford: Elsevier.
7. Kurek W. (2007). *Tourism*. Warszawa: PWN. [in Polish]
8. Ryba B. (2000). *Fundamentals of organisation and management of sports institutions*. Warszawa: Polska Korporacja Menedżerów Sportu, Biblioteka Menedżera Sportu. [in Polish]
9. Standeven J., De Knop P. (1999). *Sport tourism*. Champaign Human: Kinetics.
10. Burzyński T. et al. (2005). *Factors influencing quality and competitiveness of tourist services in spa towns*. Kraków-Krynica: Instytut Turystyki w Krakowie Sp. z o.o., Stowarzyszenie Gmin Uzdrowiskowych RP. [in Polish]
11. Hadzik A., Kantyka J., Szromek A. (2009). *Health tourism and wellness as modern forms of Spa tourism*. In J. Bergier (Ed.), *Wellness and success* (pp. 97-112). Lublin: NeuroCentrum.
12. Górna J. (2011). *Determinants and development trends of spa services in Poland, considering integration with the European Union*. Doctoral thesis. Politechnika Częstochowska, Częstochowa. [in Polish]

Submitted: March 20, 2014

Accepted: April 22, 2014

INWESTYCJE W INFRASTRUKTURĘ REKREACYJNO-SPORTOWĄ JAKO PODSTAWA ROZWOJU TURYSTYKI SPORTOWEJ NA PRZYKŁADZIE GMIN UZDROWISKOWYCH

ANDRZEJ HADZIK^{1a, 2}, MAŁGORZATA GRABARA^{1b}

¹ *Akademia Wychowania Fizycznego im. J. Kukuczki w Katowicach, Wydział Zarządzania Sportem i Turystyką, Zakład Gospodarki Turystycznej^a, Zakład Kinezytoprofiliaktyki i Promocji Zdrowia^b*

² *Wyższa Szkoła Bankowa w Chorzowie, Zakład Turystyki i Rekreacji*

Adres do korespondencji: Andrzej Hadzik, Akademia Wychowania Fizycznego im. J. Kukuczki, Zakład Gospodarki Turystycznej, ul. Mikołowska 72a, 40-065 Katowice, tel.: 32 2075169, fax: 32 2075270, e-mail: andrzej_hadzik@wp.pl

Streszczenie

Wprowadzenie. Wśród podstawowych uwarunkowań rozwoju turystyki w gminach uzdrowiskowych należy wyróżnić inwestycje w różnorodną infrastrukturę, w tym rekreacyjno-sportową. Celem pracy stało się pokazanie zakresu i finansowania inwestycji sportowo-rekreacyjnych w wybranych gminach uzdrowiskowych w Polsce. **Materiał i metody.** W artykule wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego przeprowadzając ankietę za pomocą specjalnie przygotowanego kwestionariusza wśród przedstawicieli wybranych gmin uzdrowiskowych w czerwcu 2012 r. **Wyniki.** Spośród infrastruktury rekreacyjno-sportowej najczęściej gminy deklarowały w badaniach inwestycje w różnorakie boiska, w tym zwłaszcza w boiska do piłki nożnej. Najwięcej tego typu inwestycji w badanym okresie przeprowadzono w Kołobrzegu. Z innych rekreacyjno-sportowych przedsięwzięć popularnością cieszą się inwestycje w trasy rowerowe. Badania źródeł finansowania inwestycji w infrastrukturę rekreacyjno-sportową pokazują, że prawie wszystkie badane gminy deklarowały korzystanie z dochodów własnych. Ponadto przeważająca część analizowanych gmin korzystała w badanym okresie ze środków Unii Europejskiej. Pozostałe źródła finansowania nie cieszyły się tak znaczną popularnością. **Wnioski.** W czasach widocznej konkurencyjności i globalizacji rynku uzdrowiskowego znaczenie ma infrastruktura rekreacyjno-sportowa. Autorzy uważają, że dla turystyki zdrowotnej w uzdrowiskach turystyka sportowa może być jedną z form. Przeprowadzone badania gmin uzdrowiskowych pokazały, że:

- głównymi inwestycjami rekreacyjno-sportowymi były boiska do gier zespołowych, w tym głównie do piłki nożnej oraz trasy rowerowe,
- podstawowymi źródłami finansowania okazały się w analizowanych gminach dochody własne oraz środki UE.

Słowa kluczowe: infrastruktura rekreacyjno-sportowa, turystyka sportowa, gminy uzdrowiskowe

Wstęp

Wśród podstawowych uwarunkowań rozwoju turystyki należy wyróżnić inwestycje w różnorodną infrastrukturę, która jako określone dobro ekonomiczne pozwala świadczyć usługi turystyczne [1]. Inwestycje stanowiące wydatki mające na celu przyciągnięcie klientów wpływają na atrakcyjność szeroko rozumianego produktu turystycznego. Ponadto inwestycje określają produkcję, czyli w przypadku turystyki jej rodzaje i formy.

W pracy analizowano inwestycje rekreacyjno-sportowe w gminach uzdrowiskowych – inwestycje szczególnie ważne dla rozwoju aktywnej formy turystyki sportowej. Do najważniejszych kreatorów tego rodzaju inwestycji należą gminy uzdrowiskowe, stając się tym samym aktywnym, obok innych – zwłaszcza prywatnych podmiotów, uczestnikiem tworzenia produktu turystycznego obszarów uzdrowiskowych. Powyższe uzasadnienie podjęcia tematyki badawczej stanowiło podstawę dla określenia celu pracy którym stało się pokazanie zakresu i finansowania inwestycji rekreacyjno-sportowych w wybranych gminach uzdrowiskowych w Polsce. W pracy postawiono następujące pytania badawcze:

1. Jaki jest zakres rodzajowy inwestycji w infrastrukturę rekreacyjno-sportową w badanych gminach uzdrowiskowych?

2. Z jakich źródeł finansowania inwestycji rekreacyjno-sportowych korzystają analizowane gminy?

Materiał i metody

W pracy wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego przeprowadzając ankietę autorskim kwestionariuszem wśród przedstawicieli wybranych gmin uzdrowiskowych w czerwcu 2012 r. Kwestionariusz składał się z 5 pytań w większości o charakterze zamknięto-otwartym. Do celów artykułu wykorzystano pytania w których przedstawiciel gminy miał określić powstałe w ostatnich latach obiekty i urządzenia rekreacyjno-sportowe oraz sposoby ich finansowania.

Badania objęły 1 gminę o statusie tzw. uzdrowiska potencjalnego oraz 13 gmin uzdrowiskowych, tzn.:

- górskich: Krynica-Zdrój, Szklarska Poręba (miejscowość turystyczna należąca do gmin tzw. potencjalnie uzdrowiskowych),
- podgórskich: Cieplice-Zdrój, Ustroń, Polańczyk (gm. Solina), Świeradów-Zdrój, Rymanów,
- nizinnych: Kołobrzeg, Augustów, Solec-Zdrój, Busko-Zdrój, Inowrocław, Ustka, Połczyn-Zdrój.

Wyniki

Wszystkie badane gminy deklarowały obok różnorodnych przedsięwzięć¹ inwestycje w różnorodną infrastrukturę sportowo-rekreacyjną w latach 2007-2012 (tab. 1).

Spośród infrastruktury rekreacyjno-sportowej najczęściej gminy deklarowały inwestycje w różnorodne boiska, w tym

zwłaszcza w boiska do piłki nożnej (11 spośród 14 badanych gmin). Najwięcej tego typu inwestycji w badanym okresie przeprowadzono w Kołobrzegu – uzdrowisku odnotowującym od lat najwyższą liczbę przyjazdów kuracjuszy i turystów spośród wszystkich miejscowości uzdrowiskowych w Polsce.

Z innych rekreacyjno-sportowych przedsięwzięć popularnością cieszyły się inwestycje w trasy rowerowe, co jest odpo-

Tabela 1. Inwestycje w infrastrukturę rekreacyjno-sportową w krajowych gminach uzdrowiskowych

Rodzaj infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	Gminy górskie		Gminy podgórskie					Gminy nizinne						
	Krynica-Zdrój	Szklarska Poręba	Cieplice-Zdrój (Municipality of Jelenia Góra)	Ustroń	Polańczyk (Municipality of Solina)	Świeradów-Zdrój	Rymanów	Kołobrzeg	Augustów	Solec-Zdrój	Busko-Zdrój	Inowrocław	Ustka	Połczyn-Zdrój
Boisko do piłki nożnej	X	-	X	X	X	X	-	X	-	X	X	X	X	X
Ile?	1	-	1	-	-	1	-	7	-	-	3	-	1	5
Boisko do siatkówki	X	-	X	-	-	-	-	X	-	-	X	-	X	X
Ile?	1	-	1	-	-	-	-	3	-	-	2	-	1	1
Boisko do koszykówki	X	-	X	-	-	-	-	X	-	-	X	-	X	X
Ile?	1	-	1	-	-	-	-	7	-	-	1	-	1	1
Stadion lekkoatletyczny	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ile?	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wielofunkcyjna (hala widowiskowo-sportowa)	-	-	X	-	-	-	-	X	-	-	-	-	-	X
Ile?	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Sala sportowa	-	-	X	X	X	-	X	-	X	-	-	-	-	X
Ile?	-	-	1	1	-	-	2	-	3	-	-	-	-	1
Park wodny	-	-	-	-	-	-	-	X	-	-	-	X	-	-
Ile?	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
Kort tenisowy	-	-	X	-	X	-	X	X	-	-	X	-	-	-
Ile?	-	-	1	-	1	-	2	1	-	-	1	-	-	-
Basen	-	-	X	-	-	-	-	X	-	-	X	-	-	X
Ile?	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1
Wyciąg narciarski	-	-	-	X	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ile km?	-	-	-	-	0,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Trasa narciarska	-	X	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ile km?	-	15	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Szlak dla turystyki pieszej	-	-	X	X	X	-	-	-	X	-	1	-	-	X
Ile km?	-	-	-	10,5	100	-	-	-	4	-	-	-	-	1
Trasa rowerowa	X	X	X	-	X	-	X	X	X	-	-	X	-	X
Ile km?	26	20	-	-	218	-	35	4	200	-	-	280	-	-
Kąpielnia	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ile?	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Siłownia	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ile?	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Inne obiekty i urządzenia sportowo-rekreacyjne	-	-	-	-	-	-	-	-	X	-	-	-	-	-
Jakie?	-	-	-	-	-	-	-	-	moło	-	-	-	-	-

Legenda:

X – zrealizowana inwestycja w dany rodzaj infrastruktury sportowo-rekreacyjnej;

-- brak deklaracji realizacji danej inwestycji sportowo-rekreacyjnej;

. – brak informacji w ankiecie.

Źródło: opracowanie własne.

¹ Obok inwestycji w budowę i modernizację urządzeń i obiektów sportowo-rekreacyjnych część badanych gmin deklarowało inwestycje w: budowę i modernizację infrastruktury usługowo-gospodarczej, budowę i modernizację dróg, promocję gminy, poprawę estetyki gminy, budowę i modernizację parkingów, budowę i modernizację parków i obszarów zielonych, ochronę walorów turystycznych, infrastrukturę społeczną, infrastrukturę techniczną – niedrogową oraz tzw. inne inwestycje.

wiedzią na rosnącą w Polsce popularność jazdy na rowerze [2]. Łącznie gminy zadeklarowały przeprowadzone inwestycje obejmujące prawie 800 km tras rowerowych. Spośród badanych gmin największe inwestycje w tym zakresie poczyniono w: Połańczyku, Augustowie oraz Inowrocławiu. Prawie 1/3 analizowanych gmin deklaruje inwestycje w szlaki dla turystyki pieszej, również bardzo popularnej w Polsce formy rekreacyjnej aktywności fizycznej. W latach 2007-2012 najwięcej kilometrów tras dla turystyki pieszej w badanych gminach wybudowano w Połańczyku – uzdrowisku podkarpackim.

Jednymi z ważniejszych dla konkurencyjności produktu turystyki obszaru są inwestycje w infrastrukturę basenów i parków wodnych. Tego typu inwestycje rekreacyjno-sportowe odnotowano w badanym okresie jedynie w 1/3 badanych gmin uzdrowiskowych. Nie znaczy to jednak, że w pozostałych gminach występuje brak tejże infrastruktury. Umożliwia ona bowiem świadczenie atrakcyjnych dla kuracjuszy usług rekreacyjno-leczniczych w środowisku wodnym (np. hydroterapia). W części gmin tego typu inwestycje finansują prywatne podmioty gospodarcze np. zakłady hotelarskie.

Inwestycje badanych gmin uzdrowiskowych w infrastrukturę rekreacyjno-sportową były finansowane z różnych źródeł w latach 2007-2012 (tab. 2).

Analiza źródeł finansowania inwestycji w infrastrukturę rekreacyjno-sportową pokazuje, że prawie wszystkie badane gminy, z wyjątkiem Krynicy korzystały z dochodów własnych. Ponadto, większość spośród analizowanych gmin (9 z 14 badanych) finansowała swoje inwestycje ze środków Unii Europejskiej.

skiej.

Pozostałe źródła finansowania nie cieszyły się taką popularnością. Należały do nich: dotacje (1/3 badanych gmin) oraz kredyty (Krynica, Świeradów, Kołobrzeg). Żadna z badanych gmin nie zadeklarowała natomiast takich źródeł finansowania jak: weksle inwestycyjne, leasing, finansowanie mieszane przy realizacji wspólnych projektów międzygminnych, finansowanie mieszane przy realizacji projektów w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego. Szczególnie ważne są ostatnie spośród wymienionych powyżej możliwych źródeł finansowania.

Dyskusja

Współcześnie gminy uzdrowiskowe są miejscem realizacji nie tylko form turystyki zdrowotnej opartej o elementy typowo lecznicze, ale także rekreacyjno-sportowe. Jednymi z tych ostatnich są urządzenia rekreacyjno-sportowe należące do ważniejszych składowych zagospodarowania turystycznego w ramach mającej coraz większe znaczenie turystyki sportowej [3], która z powodzeniem może być realizowana na obszarach uzdrowiskowych [4].

Pomimo uznania w światowej literaturze turystyki sportowej za jeden z dynamicznie rozwijających się rodzajów turystyki [5] nie ma pełnej zgodności dotyczącej rozumienia zakresu tego rodzaju podróżowania. W literaturze przedmiotu niektóre próby definiowania turystyki sportowej łączą termin „sport” i „turystyka” prowadząc do określenia „sport poza domem”, który określa

Tabela 2. Źródła finansowania inwestycji w infrastrukturę rekreacyjno-sportową w badanych gminach uzdrowiskowych

Źródła finansowania	Gminy górskie		Gminy podgórskie					Gminy nizinne						
	Krynica-Zdrój	Szklarska Poręba	Cieplice-Zdrój (Municipality of Jelenia Góra)	Ustroń	Polańczyk (Municipality of Solina)	Świeradów-Zdrój	Rymanów	Kołobrzeg	Augustów	Solec-Zdrój	Busko-Zdrój	Inowrocław	Ustka	Połczyn-Zdrój
Dochody własne	-	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Kredyty bankowe	X	-	-	-	-	X	-	X	-	-	-	-	-	-
Dotacje	-	-	X	-	X	X	-	X	-	X	-	-	-	-
Bezwrotne środki Unii Europejskiej	X	X	X	X	X	-	X	X	X	-	X	-	-	-
Pożyczki	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Źródła finansowania mieszane przy realizacji wspólnych projektów międzygminnych	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Obligacje gminne	X	-	-	-	-	-	-	-	X	-	-	-	-	-
Subwencje	-	-	-	-	-	-	-	X	-	-	-	-	-	-
Źródła finansowania mieszane przy realizacji projektów w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Weksle inwestycyjne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Leasing	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Inne źródła finansowania	-	-	-	-	X	-	-	-	-	-	-	X	-	-
(Jakie?)	-	-	-	-	Środki MSiT	-	-	-	-	-	-	Środki MSiT oraz PZU	-	-

Legenda:

X – zrealizowana inwestycja w dany rodzaj infrastruktury sportowo-rekreacyjnej;

- - brak deklaracji realizacji danej inwestycji sportowo-rekreacyjnej.

Źródło: opracowanie własne.

się jako „...wszystkie formy aktywnego lub pasywnego udziału w sporcie, zarówno wyczynowego jak i amatorskiego, w celach rekreacyjnych lub komercyjnych, które wymagają podróży poza miejsce zamieszkania i pracy” [6].

W ramach turystyki sportowej infrastrukturę rekreacyjno-sportową Kurek [7] wlicza do bazy towarzyszącej, jako element zagospodarowania turystycznego, i określa jako „...urządzenia sportowo-rekreacyjne znajdujące się na obszarze recepcji turystycznej, które umożliwiają turystom uprawianie różnych form rekreacji związanej np. z narciarstwem, sportami wodnymi lub spędzaniem czasu wolnego w formie zabawy i rozrywki”. Infrastruktura rekreacyjno-sportową z punktu widzenia kryterium motywu głównie zdrowotnego oraz sportowego, można podzielić na: infrastrukturę stricte sportową dla przeprowadzania imprez sportowych oraz infrastrukturę rekreacyjną dla uprawiania aktywności fizycznej w celach zdrowotnych. W pracy skupiono się na analizie inwestycji w infrastrukturę rekreacyjno-sportową w gminach uzdrowiskowych dla uprawiania rekreacji fizycznej w celach zdrowotnych, pomijając obszar formy biernej turystyki sportowej, czyli podróży w celach uczestnictwa w imprezach sportowych. Stąd wyodrębniono do badań inwestycji rekreacyjno-sportowych głównie taką infrastrukturę jak: boiska do gier zespołowych, parki wodne, korty tenisowe, baseny, wyciągi narciarskie, trasy narciarskie, szlaki i trasy dla turystyki pieszej oraz rowerowej.

Podobny podział występuje w literaturze przedmiotu. Przykładowo Kowalczyk, Derek [3] dzieli urządzenia rekreacyjno-sportowe na: kąpieliska kryte, kregielnie, sauny oraz terenowe urządzenia rekreacyjno-sportowe (kąpieliska otwarte, boiska sportowe, tereny do gry w golfa, tereny jeździeckie, ścieżki zdrowia, urządzenia do uprawiania sporów zimowych i inne). W literaturze krajowej występuje pojęcie „zasobów rzeczowych kultury fizycznej”, które można traktować jako synonim terminu „infrastruktura rekreacyjno-sportowa”, do którego Ryba [8] wlicza środki finansowe, obiekty i urządzenia sportowe oraz sprzęt sportowy.

Analizując zagraniczną literaturę przedmiotu jedną z ważniejszych koncepcji infrastruktury dla rozwoju turystyki sportowej jest propozycja Standeven'a, De Knop'a [9], którzy w ramach tzw. udogodnień rekreacyjno-sportowych wyróżniają: mariny (przystanie), pola golfowe, lodowiska, boiska, pływalnie, ściany wspinaczkowe, centra czasu wolnego, wyciągi narciarskie, korty tenisowe, tory regatowe, urządzenia do gry w kregle i inne.

Śród wymienionych powyżej rodzajów infrastruktury badane gminy uzdrowiskowe inwestowały w analizowanym okresie przede wszystkim w różnego rodzaju boiska oraz trasy rowerowe. Wynika to po części z zapotrzebowania. Pośrednio sugerują to wyniki reprezentatywnych badań GUS, które informują, że w Polsce gospodarstwa domowe posiadają głównie sprzęt w postaci: rowerów (prawie 71% badanych) oraz piłek do gier zespołowych (ponad 37% badanych) [2]. Należy pamiętać, że jazda na rowerze jest najpopularniejszą formą rekreacyjnego uczestnictwa w aktywności fizycznej. Deklaruje rekreacyjną jazdę na rowerze 66% Polaków [2]. Według GUS uprawianie niektórych zespołowych gier sportowych też cieszy się popularnością w naszym kraju (piłkę nożną deklaruje rekreacyjne uprawianie ponad 20% a siatkówkę blisko 14% Polaków).

Badania polskich uzdrowisk potwierdzają, że współcześnie motywy „wyjazdów do wód” nie dotyczą tylko celu leczniczego i rehabilitacji, ale także coraz ważniejszego dla wielu tego typu podróżnych celu profilaktycznego związanego z rekreacją fizyczną [10, 11, 12]. Jest to ważne ponieważ realizacja celu profilaktycznego w uzdrowiskach może odbywać się dzięki wykorzystaniu różnorodnej oferty rekreacyjno-sportowej obejmującej formy rekreacji fizycznej. Jednak do tego są potrzebne odpowiednie inwestycje i finansowanie infrastruktury rekreacyjno-sportowej. Pomimo realizacji wielu inwestycji rekreacyjno-sportowych w badanych gminach uzdrowiskowych dało się

zauważyć braki inwestycyjne w infrastrukturze basenów rekreacyjnych (jedynie 4 gminy deklarowały tego typu inwestycje) oraz parków wodnych (2 gminy). Należy pamiętać, że tego typu inwestycje, w tym geotermalne, pozwalają na poprawę atrakcyjności produktu uzdrowiskowego, a tym samym wpływają pozytywnie na konkurencyjność gmin uzdrowiskowych. Pomimo, że Polska w dużej części jest położona na obszarach występowania źródeł geotermalnych to jednak ich „głębokie” położenie dochodzące nierzadko do ponad 2 tys. metrów pod poziomem ziemi powoduje bardzo wysokie koszty tego typu inwestycji. Stąd inwestycje geotermalne przeprowadzone w ostatnich latach (powstanie pierwszego w Polsce uzdrowiska termalnego w Uniejowie, parki geotermalne w Bukowinie Tatrzańskiej, Białce Tatrzańskiej i Szaflarach) nie są w dalszym ciągu w dostatecznym stopniu widoczne w Polsce.

Wylimitowanie wspomnianych powyżej braków jest ważne w kontekście poprawy konkurencyjności produktowej gmin uzdrowiskowych. Pamiętać należy, że przykładowo infrastrukturę basenów termalnych posiada wiele turystycznych miejscowości w Czechach i na Słowacji. Miejscowości te łącząc nierzadko usługi z użyciem basenów termalnych z doskonałą infrastrukturą dla turystyki narciarskiej i pieszej górskiej stają się bardzo poważnym konkurentem dla krajowych uzdrowisk w walce o turystę nie tylko zagranicznego, ale także polskiego. Jednak do tego niezbędne staje się istnienie różnorodnych źródeł finansowania. Badania pokazały, że gminy uzdrowiskowe korzystają głównie z dochodów własnych, co utrudnia finansowanie kosztownych projektów, w tym wspomniane inwestycje geotermalne. Wprowadzanie gmin deklaruje korzystanie ze środków Unii Europejskiej, jednak nie wykorzystują możliwości finansowania mieszanego przy realizacji wspólnych projektów międzygminnych oraz w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego. Jest to szczególnie ważne ze względu na większe możliwości kreowania złożonego produktu turystycznego obszaru, którego twórcami są często nie jedna, ale dwie i więcej gmin, a także nie tylko podmioty publiczne, ale przede wszystkim jednostki prywatne, z którymi gminy powinny wchodzić w różnego rodzaju tzw. biznesowe układy partnerskie.

Wnioski

Autorzy uważają, że dla turystyki zdrowotnej w uzdrowiskach turystyka sportowa może być jedną z form, np. obok typowo medycznej (lecniczej) turystyki. Przeprowadzone badania gmin uzdrowiskowych pokazały, że:

- głównymi inwestycjami rekreacyjno-sportowymi były boiska do gier zespołowych, w tym głównie do piłki nożnej oraz trasy rowerowe,
- podstawowymi źródłami finansowania okazały się w analizowanych gminach dochody własne oraz środki UE.

Krajowe gminy uzdrowiskowe jeśli chcą uzyskać trwałą przewagę konkurencyjną nad zagranicznymi kurortami muszą proponować coraz to nowsze usługi, nierzadko oparte o inwestycje w innowacje w infrastrukturę rekreacyjno-sportową. Innowacje takie pozwalają nie tylko sprostać oczekiwaniom dzisiejszych doświadczonych – „trudnych” turystów, ale je przewyższyć, skutkiem czego goście mają szansę być bardziej zadowoleni z otrzymanego produktu, a gminy uzdrowiskowe – „posiąść” lojalnych klientów.

Piśmiennictwo

1. Panasiuk A. (2011). *Ekonomika turystyki i rekreacji*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
2. Główny Urząd Statystyczny. (2013). *Uczestnictwo Polaków w sporcie i rekreacji ruchowej w 2012 r.* Warszawa: GUS.

3. Kowalczyk A., Derek M. (2010). *Zagospodarowanie turystyczne*. Warszawa: PWN.
4. Spivack E. (1998). Health spa development in the USA: A burgeoning component of sport tourism. *Journal of Vacation Marketing* 4(1), 65-77.
5. Bidiscombe R. (2007). *Creating successful strategies in sport tourism*. London: Sport Business Group.
6. Weed M.E., Bull C.J. (2009). *Sports tourism: Participants, policy & providers* (wyd. 2). Oxford: Elsevier.
7. Kurek W. (2007). *Turystyka*. Warszawa: PWN.
8. Ryba B. (2000). *Podstawy organizacji i zarządzania instytucjami sportowymi*. Warszawa: Polska Korporacja Menedżerów Sportu, Biblioteka Menedżera Sportu.
9. Standeven J., De Knop P. (1999). *Sport tourism*. Champaign Human: Kinetics.
10. Burzyński T. et al. (2005). *Czynniki wpływające na jakość i konkurencyjność usług turystycznych w miejscowościach uzdrowiskowych*. Kraków-Krynica: Instytut Turystyki w Krakowie Sp. z o.o., Stowarzyszenie Gmin Uzdrowiskowych RP.
11. Hadzik A., Kantyka J., Szromek A. (2009). *Health tourism and wellness as modern forms of Spa tourism*. W J. Bergier (red.), *Wellness and success* (s. 97-112). Lublin: NeuroCentrum.
12. Górna J. (2011). *Determinanty i kierunki rozwoju usług uzdrowiskowych w Polsce w warunkach integracji z Unią Europejską*. Praca doktorska. Politechnika Częstochowska, Częstochowa.

Otrzymano: 20.03.2014

Przyjęto: 22.04.2014